

Verdiøkning ved fremfôring av smålam

Forfatter

Dag Høiholt-Vågsnes,

Sammendrag

De fleste har igjen ikke-slaktemodne lam etter høstbeiteavslutning. Fra et økonomisk perspektiv må vi spørre oss: Hva gjør vi med smålamma - når leverer vi dem?

Publisert

2008

Referanse

Sau og Geit nr. 6/2008

Utskriftsdato

14.02.2025 www.fag.nsg.no

Målstyring i saueholdet:

Verdiøkning ved fremføring av smålam

De fleste har igjen ikke-slaktemodne lam etter høstbeiteavslutning. Fra et økonomisk perspektiv må vi spørre oss: Hva gjør vi med smålamma - når leverer vi dem?

Ideallammet for en Nortura-sauebonde siste uke i august var et E+-lam på 23 kg uten fetttrekk. Dette ville gitt et slakteoppgjør på kr 1.380,- (kr 1.500,- for økologiske lam) inkludert grunntilskudd, stjernelamtillegg og jordbruksavtalens kvalitetstillegg på kr 175,-. Oppgjør for ulla kommer i tillegg. Tilsvarende ville et «katastrofelam» på 13 kg i klasse P- og 1- i fett gitt et slakteoppgjør på kr 247,-. Med en differanse på kr 1.133,- er det åpen-

bart at slaktekvaliteten er helt avgjørende for lønnsomheten i lamme-kjøttproduksjonen.

Kvalitet og slakteoppgjør

Lønnsomheten pr. vinterfôra søye (v.f.s.) varierer med kvaliteten av lammeslaktet og antall slakt pr. søye. Med unntak av de rovdyrplaga besetningene har sauebonden i realiteten svært store muligheter for å påvirke både slaktekvalitet og antall lam. Har du sau av rasen norsk kvit sau (NKS) og leverer færre enn 1,3 lam pr. v.f.s., som i gjennomsnitt er kvalitetsmessig dårligere enn slakteklasse R-, ja, da har du en jobb å gjøre!

Leverer eller fôre?

Hva med smålamma når høstbeitet

«takker» for seg – leverer vi dem uansett størrelse eller fører vi dem videre på grovfôr og kraftfôr? Med utgangspunkt i den forrige artikkelen i denne serien (Sau og Geit 4/08), kan vi med rimelighet hevde at vi; a) kun skal gjennomføre tiltak som vi med rimelighet kan forvente øker nettoen og b) gir oss et brukbart arbeidsvederlag, helst over kr 136,- pr. time.

Priskurven

Vi ønsker oss et størst mulig overskudd pr. kg slakt, og samtidig et bra vederlag for merarbeidet med fremføringa. Lammets avkastningskurve er imidlertid *ikke* lineær. Diagrammet i *Fig. 1* viser en prognosert kilopris for lam tenkt slaktet 3. november i år, grunntilskudd og jordbruksavtalens kvalitetstillegg inkludert (uten fetttrekk), samt gjennomsnittsvekta pr. slakteklasse for de to siste månedene i 2007.

Et lam med ei slaktevekt på i underkant av 12 kg midt i oktober vil sannsynligvis bli klasset som P+, som i høst vil bli betalt med kr 29,-/kg. Slakteoppgjøret vil da totalt bli kr 348,-. Greier vi derimot å øke slaktevekta til 14,5 kg vil vi sannsynligvis få klasse O uten fetttrekk. Den prognoserte prisen blir da kr 52,-/kg, totalt blir det kr 754,- pr. lam, inkl. grunntilskudd og kvalitetstillegg. *En økning av slaktevekta med 2,5 kilo og en kvalitetsbedring med én klasse har dermed gitt oss ca. kr 400,- mer pr. lam.*

Fettspøkelset

I gjennomsnitt var slaktevekta på lamma til medlemmene i Sauekontrollen i 2007 19 kg og de oppnådde slakteklasse R. I teorien vil slike lam bli betalt med kr 53,- pr. kg nå i høst, som totalt vil gi oss ca. kr 1.010,- pr. lam. Det kan selvfølgelig være fristende også med slike lam å forsøke å få med seg de siste 250 kronene, men da vil

Straks sauene er sanket om høsten bør en sortere lamma etter som de er slaktemodne eller ikke. (Foto: Arne Flatebø)

faren for fetttrekk øke betydelig. Så sent i sesongen er det stor sannsynlighet for mye fettavleiring ved hard fôring. I tillegg øker fremfôringstiden tre ganger i forhold til å bruke fôret på de minste lamma. Fetttrekk vil «spise» svært mye av fortjenesten på lammet.

Noen lam må vi regne med vil få fetttrekk. Men i gjennomsnitt er det få lam med for mye fett før de passerer 16 kg i slaktevekt. Dette tilsvarer ei levedevekt på 42 kg, om vi regner en slakteprosent på 38. Hvor den faktiske grensen går i din besetning er et resultat av besetningens genetiske materiale og ditt fôringsregime. Se derfor gjennom tidligere slakteoppgjør.

Raskest mulig fremfôring

Med mindre du styrer mot spesielle «nisjelam» som gir høyere pris pr. kg, vil det lønne seg med raskest mulig fremfôring. Det vil da gå med totalt sett minst fôr og det blir færre timer, som dermed gir deg den beste nettofortjenesten.

Tilvekst

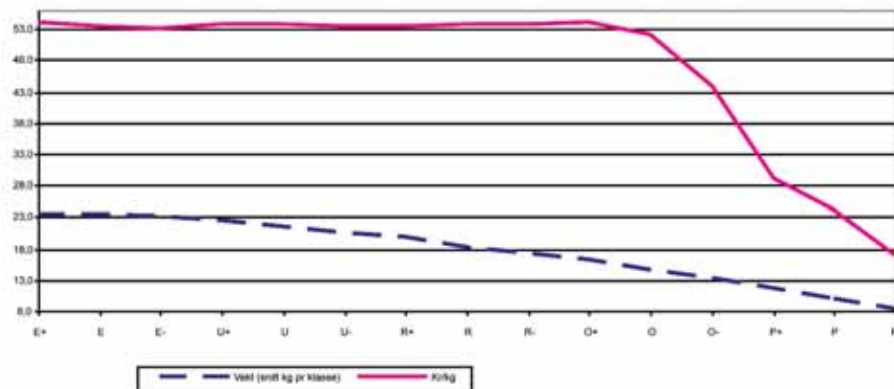
Hvor mye kan vi regne med at et lam legger på seg pr. dag dersom det får fri tilgang på fôr? Ut fra artikkelen «Slutt-fôring av lam som ikkje er slaktemogne om hausten» av fagsjef sau i Nortura, Finn Avdem, kan vi forvente en økning i levedevakta på under 100 g/dag om vi bare bruker grovfôr og rundt 400 g/dag dersom lamma blir appetittfôret med kraftfôr i tillegg.

I eget forsøk har jeg fått tilvekst på henholdsvis ca. 80 og ca. 320 g/dag med tilsvarende fôring. Grovfôr-analysen fra det aktuelle rundballepartiet viste FEm/kg tørrstoff på 0,83, PBV på 57 og opptaksindeks på 84. Dette er ikke godt nok til lam, så budskapet blir: Legg stor vekt på grovfôr-kvaliteten og ta fôranalyser slik at du vet hva slags kvalitet du har på fôret. Lamma skal også ha fri tilgang på strukturrikt fôr, for eksempel grovt høy eller halm, for ikke å bli løse i magen. Løs mage reduserer som kjent tilveksten.

Lønnsom tilvekst

Er det lønnsomt med appetittfôring med kraftfôr?

Dersom vi «løfter» slaktevekta for et lam fra 12 til 14,5 kg, hever vi, som nevnt, verdien med ca. kr 400,-. Klarer vi å øke slaktevekta til 16 kg (42 kg

Figur 1. Forhold mellom klasse, vekt og kr/kg

levende) og oppnår kvalitetsklasse O+ får vi noe over kr 500,- mer i slakteoppgjør. Husk fettspøkelsen om du vil høyere!

Det førstnevnte «løftet» øker levedevakta med ca. 6,6 kg. Dette tilsvarer 19 dager med fri tilgang på kraftfôr og grovfôr, eller 66 dager med bare grovfôr etter appetitt. Med et kraftfôrforbruk på 1,3 kg/dag (en daglig tilvekst på ca. 350 g) utgjør det en total kraftfôrkostnad på 70 kroner om vi bruker Formel Lam i bulk (2,84/kg), og 90 kroner dersom vi kjøper kraftfôret i småsekk (kr 3,64/kg). Om vi øker levedevakta til 42 kg går det med 30 dager og kraftfôr for 110 kroner, alternativt 142 kroner.

Hva så med grovfôrforbruket? Ca. 0,5 FEm/dag er ikke usannsynlig. Koster grovfôret ditt kr 1,50/FEm, blir det kr 14,- for 19 dager og kr 22,50 for 30 dager.

Praktisk organisering

Veing ved høstbeiteavslutning er en selvfølge. Dette må gjøres før høstbeitet tar slutt, ellers vil lammene få en negativ knekk når det gjelder tilvekst. Levér slaktemodne og del de ikke slaktemodne lamma i to grupper etter vekt. Begge gruppene må få grovfôr etter appetitt, og den ene gir du i tillegg kraftfôr.

Har du mange lam eller kan levere til slakteriet sammen med andre (samlaste), så kan du operere med flere grupper og flere leveringsdatoer. På bakgrunn av vekta ved beiteslutt kan du regne ut når i perioden lam må flyttes over fra kraftfôr- til grovfôr-gruppa. Sett opp en tabell i fjøset. Her må det ikke slurves. Fordi tilvekstevnen varierer kan det betale seg bra å ta en kontrollveing midt i perioden.

Timelønna

Det er trivelig for egen selvtillit og gjør ROS-analysen til hyggelig lesning - å se at samtlige lam er klassert som O eller bedre og har gitt et slakteoppgjør på over kr 50,-/kg. Vederlaget er dog det primære. Har du igjen kr 350,-/lam, etter fôring og snyltebehandling om det er nødvendig, og bruker ca. 2,5 timer/lam i fôringsperioden sitter du i så fall igjen med 136 kroner i timen. Å oppnå det bør ikke være noe problem, selv for dem med urasjonelle driftsopplegg.

Synspunkter sendes: dallerud@c2i.net

Av Dag Høiholt-Vågsnes

De lamma som er slaktemodne bør leveres til slakting så fort som mulig. Ikke slaktemodne lam settes på godt beite eller god innefôring. (Foto: Arne Flatebø)